

Amsterdam, 'maatregelen te bespreken die nodig zijn en ons voor te bereiden op de illegaliteit, waarbij wij echter alles in het werk moeten stellen om de legale mogelijkheden te behouden en te verdedigen.'¹

Diep ging die illegaliteit nog niet; levensgevaar bracht zij in ons land nog niet met zich. Toen dit na mei '40 anders werd, was voor de communisten als enige politieke groepering van zekere omvang die illegaliteit althans mentaal, psychologisch, innerlijk, geen *terra incognita*. In het legale Nederlandse milieu hadden zij zich in wezen al jaren min of meer illegale strijders gevoeld.

Ook camouflage hadden zij geleerd. Het was onderdeel van hun tactiek. De communistische partij verwachtte nooit meer te worden dan een kleine keurbende die openlijk optrad en actie voerde, maar het kon geen kwaad, integendeel: het zou heilzaam zijn, indien die keurbende omgeven was door andere groeperingen die er voor de buitenwereld neutraal en onschuldig uitzagen maar die in werkelijkheid door communisten beheerst werden en communisten de gelegenheid boden, op de leden van die groeperingen en, in ruimer zin, op de publieke opinie in te werken. Die, de partij omhullende, z.g. mantel-organisaties werden in een schriftelijke cursus die bij de vier, in '33 bestaande Marxistische Arbeidersscholen van de CPH in gebruik was, aangeduid als 'hulporganen en drijfriemen die de partij als centrale beweegkracht van de proletarische strijd met de klasse der arbeiders in al haar onderdelen verbinden.' Van de vakverenigingen (waar de communisten weinig greep op hadden), de coöperaties, de 'partijloze organisaties voor bijzondere doeleinden (Internationale Rode Hulp, Vereniging van Vrienden van de Sowjet-Unie, Internationale Arbeidershulp, enz.)', de organisaties van werklozen, jongeren, vrouwen, 'de verbonden in de strijd tegen het fascisme, in de strijd tegen de oorlog enz.' werd gezegd:

'Wanneer deze organisaties aan zichzelf worden overgelaten, is het ondenkbaar dat zij in hun opmars dezelfde lijn volgen. Daartoe is het noodzakelijk dat zij de leiding aanvaarden van een kracht die beschikt over de nodige ervaring in de strijd . . . De enige kracht die hiertoe in staat is, is de *klasse*-partij van het proletariaat, de Communistische Partij . . . (Dat) betekent natuurlijk niet dat de partij *formeel* een commanderende macht over de partijloze organisaties, vakverenigingen enz., uitoefent of kan uitoefenen. Het betekent alleen dat de leden van de partij die van zo'n partijloze organisatie lid zijn, door hun werk, door hun voorbeeld en door discussie en alle andere middelen-tot-overtuiging trachten te bewerken dat deze organisaties de *politieke* leiding van de partij aanvaarden.'²

¹ A.v., p. 6. · ² Aangehaald in CI: *Overzicht 1934*, no. 3, p. 34-36.